

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการสร้างชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครู ผู้วิจัยได้นำเสนอการสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. สร้างชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครู สถาบันราชภัฏสงขลา จำนวน 22 กิจกรรม
2. เปรียบเทียบการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครูก่อนและหลังการฝึกอบรม
3. เปรียบเทียบการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครูหลังการฝึกอบรม จำแนกตามเพศ วิชาเอก อายุ ประเภทของการศึกษา ประสบการณ์สอน อาชีพของบิดามารดา การอบรมเลี้ยงดู และหน่วยงานที่สังกัด
4. ประเมินชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครู สถาบันราชภัฏสงขลา

คำถามของการวิจัย

1. ชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครู สถาบันราชภัฏสงขลา มีลักษณะอย่างไร
2. การคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครู แตกต่างกันหรือไม่ ระหว่างก่อนและหลังการฝึกอบรม
3. นักศึกษาครูที่มีเพศ วิชาเอก อายุ ประเภทของการศึกษา ประสบการณ์สอน อาชีพของบิดามารดา การอบรมเลี้ยงดู และหน่วยงานที่สังกัดแตกต่างกัน มีการคิดเชิงจริยธรรมแตกต่างกันหรือไม่
4. ชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมมีความเหมาะสมหรือไม่

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีขอบเขตดังนี้

1. ผู้วิจัยมุ่งศึกษาชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครูสถาบันราชภัฏสงขลา
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาวิชาเอกการศึกษาพิเศษ การศึกษาปฐมวัย พลศึกษา สังคมศึกษา บริหารการศึกษา และอื่น ๆ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 120 คน
3. ชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรม ประกอบด้วย

3.1 กิจกรรมกลุ่มกัลยาณมิตร	3.12 กิจกรรมการศึกษาและการแก้ปัญหา เชิงสร้างสรรค์
3.2 กิจกรรมหนีให้พ้นและจับให้มั่น	3.13 กิจกรรมม้าหมุน
3.3 กิจกรรมปริศนาความคิด	3.14 กิจกรรมนางงามจริยธรรม
3.4 กิจกรรมร่วมมือแข่งขัน	3.15 กิจกรรมพัฒนาการคิดสู่วิชาชีพครู
3.5 กิจกรรมทดสอบสติ	3.16 กิจกรรมแผนที่ความคิดเชิงจริยธรรม
3.6 กิจกรรมผู้แสวงหา	3.17 กิจกรรมดอกไม้จริยธรรม
3.7 กิจกรรมเลือกใคร	3.18 กิจกรรมนกสร้างรัง
3.8 กิจกรรมมองเห็นในสวนดี	3.19 กิจกรรมเลือกสี
3.9 กิจกรรมสหกรณ์	3.20 กิจกรรมจินตนาการ
3.10 กิจกรรมหลักสูตรครูดีในฝัน	3.21 กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์
3.11 กิจกรรมโรงเรียนธรรมะในฝัน	3.22 กิจกรรมสรุปและแลกเปลี่ยนเรียนรู้
4. ตัวแปร ประกอบด้วย

ตัวแปรต้น	ชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรม
ตัวแปรตาม	การคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

ดำเนินการทดลองรูปแบบกิจกรรม

ดำเนินการทดลองโดยการใช้ชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมแก่นักศึกษาวิชาเอกการศึกษาพิเศษ การศึกษาปฐมวัย พลศึกษา สังคมศึกษา บริหารการศึกษา และอื่น ๆ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 120 คน ระยะเวลา 5 วัน โดยมีการประเมินผลการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครูดังกล่าว ก่อนและหลังการฝึกอบรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับชุดการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครู ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

แบบประเมินรูปแบบกิจกรรม

ตอนที่ 1 ด้านสถานภาพของผู้ตอบแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับสาระประโยชน์ เทคนิควิธี และการนำไปใช้จากชุดฝึกอบรม โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำนวณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+

ตอนที่ 3 ด้านข้อเสนอแนะที่มีต่อชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

แบบประเมินการคิดเชิงจริยธรรม

1. เปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครู ก่อนและหลังการฝึกอบรมพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรม โดยใช้ t -test คำนวณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+

2. เปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครู ตามตัวแปรเพศ วิชาเอก อายุ ประเภทของการศึกษา ประสบการณ์สอน อาชีพของบิดามารดา การอบรมเลี้ยงดู และหน่วยงานที่สังกัด โดยใช้ t -test คำนวณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครู ก่อนและหลังการฝึกอบรม ค่าเฉลี่ยจากแบบวัดการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครู ก่อนและหลังการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการเปรียบเทียบการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครูหลังการฝึกอบรม จำแนกตาม เพศ วิชาเอก อายุ ประเภทของการศึกษา ประสบการณ์สอน อาชีพของบิดามารดา การ อบรมเลี้ยงดู และหน่วยงานที่สังกัด

2.1 ค่าเฉลี่ยจากแบบวัดการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาเพศชายและเพศหญิง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ค่าเฉลี่ยจากแบบวัดการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาระหว่าง วิชาเอก พบความแตกต่างอย่างน้อย 1 กลุ่ม ที่มีการคิดเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ค่าเฉลี่ยจากแบบวัดการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาระหว่างอายุ พบความแตกต่างอย่างน้อย 1 กลุ่ม ที่มีการคิดเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 ค่าเฉลี่ยจากแบบวัดการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาระหว่างประเภทการศึกษา พบความแตกต่างอย่างน้อย 1 กลุ่ม ที่มีการคิดเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.5 ค่าเฉลี่ยจากแบบวัดการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาระหว่างประสบการณ์ในการสอน พบความแตกต่างอย่างน้อย 1 กลุ่ม ที่มีการคิดเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.6 ค่าเฉลี่ยจากแบบวัดการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาระหว่างอาชีพของบิดามารดา ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.7 ค่าเฉลี่ยจากแบบวัดการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาระหว่างการอบรมเลี้ยงดู ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.8 ค่าเฉลี่ยจากแบบวัดการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาระหว่างหน่วยงานที่สังกัด ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผลการประเมินชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครู สถาบันราชภัฏสงขลา

3.1 ค่าเฉลี่ยจากการประเมินชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครู สถาบันราชภัฏสงขลา ด้านสาระประโยชน์ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก

3.2 ค่าเฉลี่ยจากการประเมินชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครู สถาบันราชภัฏสงขลา ด้านเทคนิค ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก

3.3 ค่าเฉลี่ยจากการประเมินชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครู สถาบันราชภัฏสงขลา ด้านการนำไปใช้ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. จากการเปรียบเทียบการคิดเชิงจริยธรรม ก่อนและหลังการฝึกอบรมด้วยการทดสอบค่า t (t-test) รายข้อ มีค่า t อยู่ระหว่าง 0.98 ถึง 5.48 ซึ่งส่วนใหญ่มีค่า t สูงกว่า 1.98 ซึ่งถือว่ามีความนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (กนกทิพย์ พัฒนาพัชพันธ์, 2541: 216) พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนข้อ 1 ในสถานการณ์ที่ 1 ข้อ 3 ในสถานการณ์ที่ 4 ข้อ 1 ในสถานการณ์ที่ 5 และข้อ 3 ในสถานการณ์ที่ 9 ที่มีค่า t ไม่ถึงเกณฑ์นั้นอาจเนื่องมาจาก การที่นักศึกษาครูมีคุณธรรมอยู่ในระดับอยู่ก่อนแล้ว แต่ค่า t โดยภาพรวมที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั้น เพราะชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรม ช่วยพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครู ทำให้การคิดเชิงจริย

ธรรมของนักศึกษาคูหลังใช้รูปแบบกิจกรรมสูงกว่าก่อนใช้ รูปแบบกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บังอร อนุเมธารกุล (2543) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักศึกษาคู สถาบันราชภัฏราชนครินทร์ พบว่านักศึกษากลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีคะแนนความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนสูงกว่ากลุ่มควบคุม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอ้อมเดือน สดมณี (2536) ซึ่งศึกษาผลการฝึกอบรมพุทธพฤติกรรมศาสตร์ ต่อจิตลักษณะและประสิทธิผลของครู พบว่ากลุ่มทดลองที่ผ่านการฝึกอบรม มีพฤติกรรมการทำงานที่ดีกว่า และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยด้านการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาคู แบบตอบได้ในศาสตร์การสอน ซึ่ง วาริรัตน์ แก้วอุไร (2541) พบว่า รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น สามารถนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ไม่ว่าผู้เรียนจะมีความสามารถพื้นฐานวิชาชีวศู สูง ปานกลาง หรือต่ำก็ตาม นอกจากนี้พบว่าการสอนหลังเรียนของนักศึกษาคูกลุ่มทดลองสูงกว่านักศึกษาคูกลุ่มควบคุม และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของเอ็ดเวิร์ดส์ ((Edwards, 1933) ที่ศึกษา “ผลการฝึกการใช้เหตุผลในการพัฒนาความคิด และการคิดวิเคราะห์แบบตอบได้ของครู” พบว่า ครูกลุ่มทดลองพัฒนาการด้านมโนทัศน์ และการคิดวิเคราะห์แบบตอบได้สูงกว่ากลุ่มควบคุม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สารภี โชติรัตน์ (2541) ที่เปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบ วินัย และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ก่อนกับหลังการสอน โดยใช้เกม ตัวแบบ และสถานการณ์จำลอง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่รับการสอนโดยใช้เกม ใช้ตัวแบบ และสถานการณ์จำลอง มีพฤติกรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และอัจฉรีย์ ศรีไตรรัตน์ (2542) ได้เปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียนก่อนและหลังการสอนโดยใช้บทบาทสมมติและสถานการณ์จำลอง ผลปรากฏว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้บทบาทสมมติและสถานการณ์จำลอง มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ เอมอร กฤษณะรังสรรค์ (2537) ได้ศึกษาผลของการฝึกอบรมตามหลักสูตรศึกษา ที่มีต่อการพัฒนาความรับผิดชอบในหน้าที่ของนักศึกษาวินาศชีวศู สถาบันราชภัฏ ผลการวิจัยพบว่านักศึกษากลุ่มทดลองมีความรับผิดชอบในหน้าที่ สูงกว่านักศึกษากลุ่มควบคุมทั้งพฤติกรรมความรับผิดชอบในหน้าที่ในชั้นเรียนที่ ได้จากการสังเกตโดยผู้ช่วยวิจัย และคะแนนความรับผิดชอบในหน้าที่ ที่ได้ จากการตอบแบบวัดความรับผิดชอบในหน้าที่โดยตัวนักศึกษาคูเอง ทั้งในระยะ ทดลองและระยะติดตามผล อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

การที่นักศึกษาคู สถาบันราชภัฏสงขลา ซึ่งได้รับการฝึกอบรมได้พัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมสูงขึ้นนั้น น่าจะมาจากการได้รับการอบรมตามรูปแบบที่ได้จัดองค์ประกอบต่าง ๆ ไว้อย่างเป็นระบบ แต่ละกิจกรรมต่างส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน มีการนำจรรยาบรรณครูมาเป็นแนวทางในการสร้างกิจกรรม และแต่ละกิจกรรมเน้นให้ผู้เข้าอบรมได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแสดงความคิด

เห็น แสวงหา และคิดสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยมีวิทยากรคอยกระตุ้นให้ดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ และกิจกรรมต่าง ๆ ก็ได้ผ่านการทดลองมาแล้วหลายรุ่น ซึ่งเท่ากับได้เตรียมครูที่รู้จักคิดเชิงจริยธรรม เพื่อจะได้เป็นต้นแบบที่ดีในการออกไปปฏิบัติการสอนต่อไป สำหรับผลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก็เป็นการสนับสนุนพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 มาตรา 24 (2, 3, 4) ที่กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม

2. ผลการเปรียบเทียบการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครูหลังการเข้าร่วมกิจกรรม จำแนกตามเพศ วิชาเอก อายุ ประเภทของการศึกษา ประสบการณ์สอน อาชีพของบิดามารดา การอบรมเลี้ยงดู และหน่วยงานที่สังกัด

2.1 ค่าเฉลี่ยจากแบบวัดการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาเพศชาย และเพศหญิง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธวัช แสงอรุณ (2526) ซึ่งทำการเปรียบเทียบการให้เหตุผลทางจริยธรรมของนักเรียนชายกับหญิง ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของสุวินัย สมันเลาะ (2534) ซึ่งทำการเปรียบเทียบการให้เหตุผลทางจริยธรรมของนักเรียนมุสลิมชายกับนักเรียนมุสลิมหญิง ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2.2 ค่าเฉลี่ยจากแบบวัดการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาระหว่างวิชาเอก พบความแตกต่างอย่างน้อย 1 กลุ่ม ที่มีการคิดเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจจะเนื่องมาจากนักศึกษาแต่ละวิชาได้รับการอบรมและเรียนวิชาที่เกี่ยวกับจริยธรรมแตกต่างกัน บางวิชาเอกเรียนเป็นวิชาบังคับ บางวิชาเอกเรียนเป็นวิชาเลือก และบางวิชาเอกผ่านการฝึกอบรมมาบ้างแล้ว

2.3 ค่าเฉลี่ยจากแบบวัดการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาระหว่างอายุ พบความแตกต่างกันอย่างน้อย 1 กลุ่ม ที่มีการคิดเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจจะเนื่องจากนักศึกษาครูที่เข้าร่วมกิจกรรม มีช่วงอายุที่แตกต่างกันมาก เริ่มตั้งแต่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 จนกระทั่งนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อ้อมเดือน สดมณี (2536) ที่พบว่าครูได้รับประโยชน์จากการฝึกทางพฤติกรรมศาสตร์มากที่สุด คือ ครูที่มีอายุมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ โคล์เบิร์ก (พรรรถทิพย์ สุวรรณบุศย์ (2526) อ้างอิงใน Kohberg (1969) ที่กล่าวว่าจริยธรรมนั้นมีการพัฒนาการตามวุฒิภาวะ เพราะจริยธรรมเกิดจากการไตร่ตรองทางปัญญา เมื่อมีการเรียนรู้มากขึ้น โครงสร้างทางปัญญาก็เพิ่มมากขึ้น

2.4 ค่าเฉลี่ยจากแบบวัดการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาระหว่างประเภทการศึกษา พบความแตกต่างอย่างน้อย 1 กลุ่ม ที่มีการคิดเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลำดวน เกษตรสุนทร (2530) ที่พบว่า นักศึกษาระดับ

ปริญญาตรีที่มีประสบการณ์มากกว่า จะมีคุณลักษณะทางจริยธรรมสูงกว่านักศึกษาระดับอนุปริญญา ทั้งนี้ อาจจะเนื่องจากนักศึกษาภาคปกติมีประสบการณ์น้อยกว่านักศึกษาภาค กศ.บป. (การศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการ) ซึ่งทำงานไปด้วย

2.5 ค่าเฉลี่ยจากแบบวัดการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาระหว่างประสบการณ์ในการสอน พบความแตกต่างอย่างน้อย 1 กลุ่ม ที่มีการคิดเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจจะเนื่องมาจากนักศึกษาที่ทำการสอนมานาน ได้ถูกฝึกความรับผิดชอบ ความอดทน และจริยธรรมด้านอื่น ๆ จากประสบการณ์จริง มากกว่านักศึกษาที่ยังไม่มีประสบการณ์การสอน ทั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภัทรา เอื้อวงศ์ (2525) ที่พบว่า นักศึกษาที่มีระดับชั้นปีสูงขึ้น จะมีประสบการณ์มากกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 2 ในด้านเหตุการณ์กระทำที่ จะหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ

2.6 ค่าเฉลี่ยจากแบบวัดการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาระหว่างอาชีพของบิดามารดา ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนิสา เชาวน์เมธากิจ (2540) ซึ่งเปรียบเทียบการรับรู้แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับประชาธิปไตย ระหว่างนักศึกษานอกระบบ โรงเรียนที่มีอาชีพต่างกัน พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัทมา ทองสม (2543) พบว่า นักศึกษาที่มีบิดามารดาประกอบอาชีพต่างกัน มีการใช้เหตุผลทางจริยธรรมไปในทิศทางเดียวกัน

2.7 ค่าเฉลี่ยจากแบบวัดการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาระหว่างการอบรมเลี้ยงดู ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจจะเนื่องมาจากนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา คือ นักศึกษามาอาศัยหอพัก หรือบางคนมีครอบครัวแล้ว และได้มาศึกษาในสถาบันเดียวกัน ซึ่งมีแนวทางในการอบรมจริยธรรมที่เหมือนกัน

2.8 ค่าเฉลี่ยจากแบบวัดการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาระหว่างหน่วยงานที่สังกัด ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจจะเนื่องมาจากนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมต่างมีอาชีพหรือศึกษาในสาขาการศึกษาทั้งหมด จึงมีการคิดเชิงจริยธรรมที่ไม่แตกต่างกัน

การที่นักศึกษาครูที่ผ่านการฝึกอบรม มีการคิดเชิงจริยธรรมแตกต่างกันในหลายประเด็น เช่น เพศ วิชาเอก อายุ ประเภทของการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน น่าจะมาจากกิจกรรมที่นำมาฝึกอบรมมีลักษณะของการบูรณาการ ซึ่งแต่ละประเด็นที่คิดแตกต่างกัน ย่อมมีระดับประสบการณ์ ความต้องการ ความสนใจ ที่แตกต่างกัน และวิทยากรได้จัดกิจกรรมในลักษณะของการกระตุ้นให้คิดได้แย่งอย่างเสรีและหลากหลาย ทำให้ผู้เข้าอบรมตื่นตาจึงแสดงความคิดที่ซบซ้อนและลุ่มลึก การจัดบรรยากาศการฝึกอบรมมีความเป็นกันเอง ไม่เครียด วิทยากรใช้เทคนิคการเสริมแรง ผู้เข้าอบรมจึงกล้าแสดงความคิดเห็น และร่วมอภิปรายอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งเป็นการสนับสนุนพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หมวด 4 มาตรา 22 ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษา

ต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

สำหรับประเด็นที่นักศึกษาครูที่ผ่านการฝึกอบรบรูปแบบกิจกรรมแล้ว มีความคิดเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน ในประเด็นที่เกี่ยวกับอาชีพของบิดามารดา การอบรบเลี้ยงดู และหน่วยงานที่สังกัด น่าจะมาจากความเป็นนักศึกษาสาขาการศึกษาที่สังกัดคณะเดียวกันได้รับการฝึกอบรบมาเป็นระยะเวลา 2 ปีเต็มแล้ว การฝึกอบรบเพียง 5 วัน จึงทำให้ความคิดเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกันมากนัก และอาจจะเป็นเพราะนักศึกษาเหล่านี้เป็นคนดีโดยแท้อยู่แล้ว ประกอบกับโดยภาพรวมจะเป็นนักศึกษาที่มาจากชนบท อาชีพของบิดามารดาทำการเกษตร และการอบรบเลี้ยงดูก็มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ประเด็นที่กล่าวมาจึงมีความคิดเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน

3. ผลการประเมินชุดฝึกอบรบเพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครู สถาบันราชภัฏสงขลา ค่าเฉลี่ยจากการประเมินชุดฝึกอบรบเพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครู สถาบันราชภัฏสงขลา ด้านสาระประโยชน์ ด้านเทคนิค และด้านการนำไปใช้ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อำนวยสุข อนันตธีรวัฒน์ (2533) ที่ได้ประเมินกระบวนการของโครงการพัฒนาวินัยและจริยธรรม สำหรับข้าราชการครู พบว่า ครูมีความพึงพอใจการใช้ชุดปฏิบัติการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ เช่นเดียวกับการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากแต่ละกิจกรรมประกอบด้วย สาระสำคัญ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา ขั้นตอนการฝึก และการประเมินผล ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้มีความเหมาะสมในการนำมาใช้พัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เป็นระบบ สอดคล้องกับจรรยาบรรณครู และได้กำหนดสาระสำคัญ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา ขั้นตอนการฝึก และการประเมินผล ที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน โดยเฉพาะกิจกรรมการฝึกอบรบที่เน้นนักศึกษาเป็นสำคัญ เน้นการกล้าแสดงออก ใช้วิธีการให้นักศึกษาค้นคว้า และค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทำความเข้าใจประเด็นที่ศึกษา เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม

การที่นักศึกษาครูที่ผ่านการฝึกอบรบ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินชุดฝึกอบรบในด้านสาระประโยชน์ เทคนิควิธี และการนำไปใช้ อยู่ในระดับดีมาก น่าจะมาจากชุดฝึกอบรบส่วนใหญ่วิทยากรจะให้ผู้เข้าอบรมเป็นสำคัญ หรือเป็นศูนย์กลางของการ เรียนรู้ วิทยากรคอยกระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมอยากรู้ แสวงหาคำตอบด้วยตนเองมาก ได้ข้อสรุปที่หลากหลายทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ตามหลักคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพครู สถาบันผลิตครูจึงควรจะได้นำกิจกรรมเพื่อพัฒนาการคิด ไปฝึกอบรบ หรือสอดแทรกในรายวิชาต่าง ๆ เพราะนอกจากรูปแบบกิจกรรมมีเทคนิคที่หลากหลาย ประกอบด้วย เทคนิควิธี และคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เข้าอบรมได้พัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมแล้ว กิจกรรมเหล่านี้ นักศึกษาครูสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาต่าง ๆ ได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ได้ชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครูที่สามารถนำไปใช้พัฒนาจริยธรรมนักศึกษา
2. ชุดฝึกอบรมสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุดฝึกอบรมจริยธรรมด้านอื่นๆ สำหรับนักศึกษานอกเหนือจากที่ได้พัฒนาขึ้นจากคำอธิบาย ในจรรยาบรรณครู พ.ศ. 2539 เช่น ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความกตัญญูกตเวที ฯลฯ
3. การนำชุดฝึกอบรมไปใช้ควรดำเนินตามลำดับขั้นตอนที่เสนอไว้ โดยเฉพาะจากใบความรู้ที่ 1 - 10 ซึ่งเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจรรยาบรรณครู พ.ศ. 2539 ก่อนที่จะดำเนินกิจกรรมอื่นๆ เพื่อให้มีเจตคติ และสามารถปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมตามขั้นตอน
4. การฝึกอบรมแต่ละครั้ง จำนวนนักศึกษา ไม่ควรเกิน 120 คน เนื่องจากกิจกรรมต่างๆ เน้นการนำเสนอผลงาน การลงมือปฏิบัติ การแสดงออก และการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม หากกลุ่มใหญ่เกินไปสมาชิกบางคนอาจจะไม่สนใจกิจกรรมหรือบางคนมาไม่ตรงเวลา จะทำให้กิจกรรมดำเนินไปอย่างล่าช้า

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. พัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครู สถาบันราชภัฏสงขลา ในภาคใต้หรือภาคอื่น ๆ
2. ควรพัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมของนักศึกษาครู สถาบันราชภัฏสงขลา ในคณะอื่น ๆ
3. ควรพัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมของบัณฑิตศึกษาสาขาต่าง ๆ เช่น สำหรับผู้บริหาร สำหรับนักธุรกิจ สำหรับนักพัฒนา ฯลฯ
4. ควรพัฒนาชุดฝึกอบรม เพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมสำหรับผู้ประกอบอาชีพต่างๆ เช่น ตำรวจ ทหาร วิศวกร นักการเมือง ฯลฯ
5. ควรพัฒนาชุดฝึกอบรม เพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมด้านต่าง ๆ เช่น ความไม่รู้จักพอ ความอดทนอดกลั้น ความซื่อสัตย์สุจริต ความไม่เห็นแก่ตัว ฯลฯ